

Литература. 1. Воронцова, А.А. Адаптация первокурсников к обучению в вузе средствами учебной деятельности // Вестник Костромского государственного университета. Серия: Педагогика. Психология. Социокинетика. - 2012. - № 1-2. - С. 87-89. 2. Девярых, С.Ю. Психологические проблемы начального этапа профессионального становления в медицинском вузе / С.Ю. Девярых // Профессионализация личности в образовательных институтах и практической деятельности: теоретические и прикладные проблемы социологии и психологии труда и профессионального образования. Материалы международной научно-практической конференции - Прага: Социосфера, 2013. - С. 99-103.

УДК 81'373.22

ВЯЛІЧКА П.А., АСПЦОВА В.В., студэнты

Навуковы кіраўнік - **ШВАВАР К.С., канд. філал. навук, дацэнт**

УА «Віцебская ордэна «Знак Пашаны» дзяржаўная акадэмія ветэрынарнай медыцыны», г. Віцебск, Рэспубліка Беларусь

МІФАЛАГІЗМЫ Ў БЕЛАРУСКІХ НАЗВАХ РАСЛІН

Уводзіны. Сучасныя напрамкі лінгвістыкі, якія вывучаюць мову і культуру, гісторыю народа ва ўзаемадзеянні, закранаюць пытанні этымалогіі фітонімаў – паходжанне назваў раслін. Між тым, комплекснага даследавання паходжання беларускіх назваў раслін ад міфаў і легенд не праводзілася. Мэта нашага артыкула – вызначыць, якія расліны атрымалі назвы ад беларускіх паданняў.

Матэрыялам нашага даследавання паслужылі шматслоўныя батанічныя слоўнікі [1] і энцыклапедыі міфалогіі Беларусі [2, 3], працы мовазнаўцаў [4]. Метады даследавання – супастаўляльны, збору і абагульнення інфармацыі.

Вынікі даследаванняў. Найбольш цікавай крыніцай даследавання з'яўляецца «Беларуска-польска-расейска-лацінскі батанічны слоўнік» Зоські Верас (1924 г.). Аўтар гэтай лексікаграфічнай працы – добры знаўца батанікі і беларускай мовы, пры падрыхтоўцы гэтага выдання былі выкарыстаны шматлікія крыніцы. Сама Зоська Верас (Людвіка Сівікая-Войцік) у перапісцы з мовазнаўцамі тлумачыла паходжанне той ці іншай расліны. Так, напрыклад, ёю патлумачана назва кветкі **браткі** (варыянты назвы – *брацітка з сястрыцаю, травіца брат-сястрыца*) (рус. – анютины глазки). Назва ўзнікла ад падання пра родных брата і сястру, якія былі разлучаны ў дзяцінстве, а сустрэўшыся дарослымі пакахалі адно аднаго. Даведаўшыся пра тое, што яны брат і сястра і не могуць узяць шлюб, у роспачы яны рассяліся травой – кветкамі з сінімі і жоўтымі кветкамі. Гэтая легенда існуе і ў народнай баладзе: «*А ты будзеш сіні цвет, а я буду жоўты цвет. Будзе свята – Свята Ян, пойдуць дзеўкі краскі рваць. Будуць дзеўкі краскі рваць, брата з сястрою ўспамінаць. Гэтая травіца, што брацітка й сястрыца*».

Пра назву **ключыкі** (варыянт – *Святога Пётры і Паўла ключыкі*) Зоська Верас пісала наступнае: «Першацвет – палітарны пераклад первоцвета. Называлі іх яшчэ ключыкамі святога Пётры і Паўла, і быццам яны пасля зімовага сну «адчыняюць» зямлю. Першацвет веснавы. Кветка, вядомая ў народзе яшчэ як «залатыя ключыкі» [2, с. 94]. Павер'е ўзнікла з-за таго, што першацвет вясною цвіце раней за іншыя кветкі.

Напэўна, самая вядомая «легендарная» беларуская расліна – **папараць-кветка**. У беларускай міфалогіі гэта чароўная расліна, якая надавала чалавеку магічныя якасці: ён пачынаў разумець мову жывёл і дрэў, бачыць скрозь зямлю схаваныя скарбы, лячыць людзей ад розных хвароб, ведаць будучыню і інш. Кветка быццам з'яўляецца ў купальскую ноч. Некаторыя батанікі лічаць, што квітнеючая папараць-кветка – гэта не міф, бо да XVII ст. на Беларусі сустракаўся асаблівы від папараці, які мог цвісці нечым падобным на драбнюткія блакітныя зорачкі. Водар гэтай расліны меў наркатычныя ўласцівасці, дзякуючы ім абвастралася ўспрыманне часу. Папараць ніколі не квітнее, але яе споры часам выпраменьваюць маленькае свячэнне. Гэта адносіцца толькі да рэдкай каралеўскай папараці,

якой сёння ў Беларусі амаль не засталася – яна захавалася, у прыватнасці, у Белавежскай пушчы і занесена ў Чырвоную кнігу Беларусі.

Папараць-кветка згадваецца ў беларускіх казках, легендах і песнях. Да легенды звярталіся Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч, Янка Купала, Якуб Колас, Міхась Чарот, Канстанцыя Буйло, Уладзімір Караткевіч. Пад такой назвай ставяцца спектаклі, мюзікл, опера. У выяўленчым мастацтве вобраз папараць-кветкі сустракаецца ў карцінах Ганны Сілівончык, Галіны Крываблочки. Папараць-кветка з’яўляецца сімвалам Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

Трэба адзначыць, што беларусы верылі ў асаблівую моц раслін, сабраных у ноч галоўнага летняга свята – Купалле (пасля хрышчэння Русі – свята Івана (Яна), якое адзначаецца ў самую кароткую ноч года. Прыблізна ў гэты час зацвітае лекавая расліна **святаяннік** (рус. *звербой*), якая атрымала сваю назву ад галоўнага летняга свята. Купальскія зёлкі служылі беларускаму сялянину абярэгамі і пасля асвячэння ў храме захоўваліся ўвесь год, служылі сродкам для лячэння захворванняў як чалавека, так і свойскай жывёлы.

Чартапалох – яшчэ адна расліна, якая атрымала назву ад магічных уласцівасцей, якімі надзялялі яе нашы продкі. Лічылася, што гэтая калючая расліна з характэрным пахам здольная адпужваць чараўнікоў, злых духаў, чарцей. Яе высаджвалі на могілках ведзьмакоў, кветкі расліны падвешвалі каля ўвахода ў хату, каб нячысцікі не маглі трапіць у жылло.

Паходжанне назвы кветкі **васількі** тлумачыцца наступнай легендай. Даўным-даўно жыві чалавек, якога звалі Васілём. Ён вельмі любіў кветкі, сам вырошчваў іх. Адночы ў яго садзе з’явілася новая кветачка блакітнага колеру. Яна ўмела размаўляць і пры першым спатканні папрасіла Васіля, каб ён хутчэй даў ёй прыгожае, мілагучнае імя. Але пра гэтую кветку даведаўся злосны пан, загадаў забраць кветку, а Васіля пакараць смерцю. Яго загад быў выкананы, а людзі назвалі дзівосную расліну ў гонар Васіля.

Заклучэнне. Такім чынам, выяўленне паходжання назваў раслін дапамагае глыбей спасцігнуць родную культуру і гісторыю. Праведзенае даследаванне прыводзіць нас да высновы, што, як і ў многіх іншых мовах, міфы, легенды і паданні трывала замацаваліся ў беларускіх назвах раслін.

Літаратура. 1. *Верас, З. Выбраныя творы / Зоська Верас ; уклад., прадм., камент. Ганны Запартыка. – Мінск : Беларуская навука, 2015. – 572 с.* 2. *Лобань, Н. Батанічны слоўнік Зоські Верас: Да 90-годдзя выпуску ў свет / Н. Лобань // Роднае слова. – 2014. – № 9. – С. 92–98.* 3. *Беларуская міфалогія: Энцыклапедычны слоўнік / С. Санько [і інш.]; склад. І. Клімковіч. – 2-ое выданне, дапоўненае. – Мінск: Беларусь, 2006. – 500 с.* 4. *Міфалогія беларусаў: энцыклапедычны слоўнік / склад. І. Клімковіч, В. Аўтушка; навук. рэд. Т. Валодзіна, С. Санько. – Мн.: Беларусь, 2011. – 607 с.*

УДК 947(476)

ГАВРИЛЕНКО М.А., студент

Научный руководитель - **ИВИЦКИЙ А.М.**, канд. ист. наук, доцент

УО «Витебская ордена «Знак Почета» государственная академия ветеринарной медицины», г. Витебск, Республика Беларусь

РОЛЬ АВИАНОСЦЕВ В СРАЖЕНИИ У АТОЛЛА МИДУЭЙ

Введение. Морское сражение за атолл Мидуэй в период Второй мировой войны было совсем не похоже на битвы прошлых войн. Корабли противоборствующих сторон ни разу не сблизались друг с другом на расстояние пушечного залпа. Оно стало очередным доказательством того, что в современной морской войне важнейшую роль стали играть авианосцы.

Материалы и методы исследований. При подготовке данной статьи были использованы новейшие публикации и материалы интернет-ресурса. Статья выполнена с